

Mestna občina
Novo mesto

Seidlova cesta 1, 8000 Novo mesto

T: 07 39 39 244
mestna.obcina@novomesto.si
evrocenje@novomesto.si
www.novomesto.si

Župan

Številka: 095-0003/2023

Datum: 31. 5. 2023

OBČINSKI SVET MESTNE OBČINE NOVO MESTO

ZADEVA: REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE

**PРАВNA
PODLAGA:** Zakon o romski skupnosti v RS (Ur.l. RS št. 33/2007), Nacionalni program ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2021-2030, Strategija za Rome v Mestni občini Novo mesto 2022-2030, Statut Mestne občine Novo mesto (DUL, št. 14/19 – UPB1).

**PRIPRAVLJALEC
GRADIVA:** Urad za družbene dejavnosti

**IZDELOVALEC
GRADIVA:** Občinska uprava MO Novo mesto

POROČEVALKI: Sara Tomšič, podžupanja
Dr. Jana Bolta Saje, direktorica

**PREDLOG
SKLEPOV:** Občinski svet Mestne občine Novo mesto sprejme naslednja sklepa:

1. Občinski svet Mestne občine Novo mesto poziva vse državne organe, da aktivno pristopijo k izvajanju Nacionalnega programa ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2021-2030, v katerem sta tudi Ukrep št. 1, Cilj 1.2.2.1: Redno sodelovanje romskih otrok v učnih procesih in zaključena osnovnošolska izobrazba ter Ukrep št. 2, Cilj 2.2.1.1: Zmanjšanje števila brezposelnih Romov in povečanje njihove zaposljivosti.
2. Občinski svet Mestne občine Novo mesto podpira sprejem predlogov sprememb zakonodaje s ciljem reševanja problematike otrok iz težavnih socialnih okolij.

Mag. Gregor Macedoni, l.r.
župan

PRILOGE:

1. Pregled ukrepov in vlaganj sredstev MONM za reševanje romske problematike v obdobju 2012 – 2022
2. Zakonodajni predlogi

Številka: 095-0003/2023
Datum: 31. 5. 2023

OBČINSKI SVET MESTNE OBČINE NOVO MESTO

ZADEVA: REŠEVANJE ROMSKE PROBLEMATIKE

I UVOD

Socialno-ekonomski položaj romske skupnosti v Mestni občini Novo mesto je zelo raznovrsten. Na terenu že med romskimi družinami, še bolj pa med romskimi naselji, zaznavamo velike razlike. Iz poročil in podatkov izvajalcev, ki izvajajo programe za boljšo socializacijo Romov ter skupnega delovanja na terenu izhaja, da največji izzivi pri doseganju konkretnjših premikov, s katerimi bi dosegli spremembe v razmišljanju in vrednostnem sistemu okolja, ostajajo na področju izobraževanja, zaposlovanja in socialnega varstva. Posebno pozornost terja tudi varnostno vprašanje povezano z romsko skupnostjo.

Veliko je bilo v zadnjih letih narejenega na prostorskem urejanju ter vlaganju v infrastrukturo v naseljih ter v vplivnih območjih romskih naselij. Najpomembnejši sistemski premik v zadnjih letih so namenska državna sredstva za vzpostavitev večnamenskega centra v romskem naselju Brezje ter prostorsko in komunalno ureditev največjega slovenskega nelegalnega romskega naselja Žabjak v državni lasti, za kar je država namenila 3,1 milijona evrov.

Z začetno zagotovitvijo temeljev za izboljšanje bivanjskih pogojev v nekaterih novomeških romskih naseljih so vzpostavljeni tudi pogoji za aktivnejšo integracijo Romov, izobraževanje in zaposlovanje. To pa predstavlja le en vidik sicer zelo kompleksnega in prepletenega problema. Zato na temo romske problematike potekajo redna srečanja s predstavniki pristojnih ministrstev, županov jugovzhodne regije ter Svetom romske skupnosti Slovenije. Prav tako MONM redno sodeluje s predstavniki Policijske uprave Novo mesto, Centrom za socialno delo Dolenjske in Bele krajine – enota Novo mesto (CSD DBK NM), Zavodom za zaposlovanje RS, Območno enoto Novo mesto (ZRSZ NM), Društvom za razvijanje prostovoljnega dela (DRPD), Območnim združenjem Rdečega križa (OZRK NM) in Karitasom, vrtci in osnovnimi šolami, Razvojno izobraževalnim centrom Novo mesto (RIC NM), Upravo za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin. Tako v kot izven naselij nevladne organizacije in javni zavodi ob podpori MONM ter države izvajajo različne socialne programe in programe na področju varnosti.

Glede na močno izoblikovane socializacijsko vrednostne vzorce v okolju, kjer živijo Romi, in trenutno stanje, realizacija ciljev na področju izobraževanja in zaposlovanja ter socialnega varstva predstavlja velik izziv, ki pa ga je mogoče doseči le s konkretnimi ukrepi. Ključni dejavniki za doseganje pozitivnih premikov na vseh področjih življenja pripadnikov romske skupnosti bodo povezanost, komplementarnost in sodelovanje vseh pristojnih služb ter konstruktivno partnerstvo vseh akterjev tako državnih kot lokalnih in predvsem Romov.

II OCENA STANJA

II.I Izvajanje ukrepov Nacionalnega programa Vlade RS za Rome za obdobje 2021-2030

Vlada RS je sprejela Nacionalni program ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2021 – 2030, v njem pa sta opredeljena dva zelo pomembna strateška cilja in sicer:

- 1.2.2: Uspešno zaključevanje osnovnošolskega izobraževanja; s podciljem: 1.2.2.1: Redno sodelovanje romskih otrok v učnih procesih in zaključena osnovnošolska izobrazba ter
- 2.2.1: Spodbujanje vključevanja socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva na trg dela; s podciljem: 2.2.1.1: Zmanjšanje števila brezposelnih Romov in povečanje njihove zaposljivosti

1. V okviru prvega podcilja Nacionalnega programa na področju osnovnošolskega izobraževanja si kot merljive kazalnike med pripadniki romske skupnosti Vlada RS postavlja dokončanje osnovne šole v JV Sloveniji in Posavju, in sicer v letu 2025 20 % dokončanje osnovne šole ter v letu 2030 40% dokončanje osnovne šole.

Na področju osnovnošolskega izobraževanja (zaključevanje OŠ) je bilo v Mestni občini Novo mesto število učencev Romov, ki so uspešni zaključili osnovno šolo, v povprečju 12 %, gledano od vpisa v letu 2009 do 2021. Generalni izziv ostaja znanje slovenskega jezika ob vstopu v osnovno šolo ter preslaba podpora družine za vztrajanje v šolskem procesu, saj za večino pripadnikov romske skupnosti pridobitev osnovne izobrazbe ni vrednota.

Zaradi slabega znanja slovenskega jezika romskih učencev ob vstopu v osnovno šolo je zelo pomembno vključevanje romskih otrok v programe javnih vrtcev (povprečno je v MONM v predšolsko vzgojo vključenih 40% romskih otrok). Le tako bomo lahko učinkovitejše dosegali cilj uspešnega dokončanja osnovne šole. V predšolskem obdobju otroci najlažje osvajajo več jezikov, pri romskih otrocih romski (materni) in slovenski. S poznavanjem jezika okolice bodo ustrezno opremljeni za osvajanje učne snovi od prvega šolskega dne dalje.

Ob tem je izrednega pomena pripravljenost romskih staršev za vključitev, saj vključevanje v predšolske programe, za razliko od osnovnošolskega izobraževanja, ni obvezno. Temu je kontradiktorna trenutna ureditev v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ki povečuje višino otroškega dodatka, če otroci do 4. leta niso vključeni v predšolsko vzgojo, s čimer država ne sledi cilju, ki ga je postavila v nacionalnem ukrepu za uspešno dokončanje osnovne šole. Nasprotno pa predlog zakonskih sprememb, navedenih v II.II točki tega gradiva, strmi k temu, da starši otroke redno pošiljajo v šolo in s tem podpira doseganje ciljev Nacionalnega programa Vlade RS za Rome.

2. V okviru drugega podcilja Nacionalnega programa, na področju zaposlovanja, kot merljive kazalnike Vlada RS opredeljuje zaposlitev do 10 % med delovno aktivnimi Romi do leta 2025 in do 20 % celotnega števila delovno aktivnih Romov do leta 2030 na območju JV Slovenije in Posavja. Po oceni ZRSZ, saj uradne evidence posebej za Rome ne vodijo (veljavna zakonodaja namreč ne omogoča podlage za zbiranje podatkov na osnovi etične pripadnosti), je v MONM trenutno 290 prijavljenih brezposelnih Romov, kar je 30% vseh brezposelnih v MONM. Od tega je 73% dolgotrajno brezposelnih Romov (prijavljeni na zavodu več kot 1 leto) in od tega 56% prijavljenih na zavodu več kot 2 leti.

Primarni akter na področju dviga stopnje zaposlenosti je Zavod RS za zaposlovanje, OE Novo mesto, ki ima tako za delodajalce v gospodarstvu kot tudi za javni sektor pripravljene ukrepe

aktivne politike zaposlovanja, s katerimi za romsko populacijo predvidevajo spodbude za vključevanje Romov v delovne procese organizacij.

ZRSZ za programe javnih del, ki so namenjeni delu z romsko populacijo in v katere bo vključena najmanj polovica dolgotrajno brezposelnih Romov, zagotavlja 95 % delež plač udeležencem. Število možnih vključitev brezposelnih oseb (od 1-10) pri izvajalcu je odvisno od števila zaposlenih pri izvajalcu (8. stran javnega povabila). V kolikor je naročnik in izvajalec javnih del občina, je vključenih v posameznem programu javnih del lahko do 20 brezposelnih oseb.

ZRSZ za ukrep aktivne politike zaposlovanja Priložnost zame predvideva dvanajst mesečno subvencijo za zaposlitev za določen ali nedoločen čas v višini 8.400 evrov, pogoj pa je zagotovitev vsaj 20-urnega izobraževanja za zaposlenega ter zagotavljanje mentorja ves čas prejemanja subvencije.

V praksi se število Romov, vključenih v javna dela, zmanjšuje. Kot tudi na vseh ostalih področjih, se tudi na področju zaposlovanja romske populacije namreč kot ključne izkazujejo okoliščine, ki privedejo do nemotiviranosti Romov za vključenost v delovne procese. Največji izziv dviga motiviranosti za vključevanje v procese življenja v skupnosti, ostajata visoki socialni prejemki ter slaba pripravljenost za učenje in delo na strani romskega prebivalstva. Generacijsko naučene vzorce neobiskovanja vrtca in slabšega obiska šole, neusposobljenosti za delo, nizkih življenjskih standardov in vključenosti v kriminalne dejavnosti, kljub številnim ukrepom tako na državni kot lokalni ravni, uspejo presekat le redke družine. Ogroženost romskih otrok za revščino, zlorabe in vključevanje v kriminalne aktivnosti je glede na podatke iz terena izjemno visoka, o smiselnosti ukrepov za vključevanje romske populacije pa ni mogoče razpravljati brez razprave o zahtevi po vztrajanju pri izpolnjevanju pričakovanih na enak način, kot se to pričakuje od vsakega državljan Republike Slovenije.

Ker številčni podatki MONM kažejo, da območje JV Slovenije in Posavja ne dosega ciljev, ki jih je Vlada RS zastavila v Nacionalnem programu za Rome za obdobje 2021-2030 predlagamo, da Občinski svet Mestne občine Novo mesto pozove vse državne organe, da aktivno pristopijo k izvajanju Ukrepa št. 1, Cilja 1.2.2.1: Redno sodelovanje romskih otrok v učnih procesih in zaključena osnovnošolska izobrazba ter Ukrepa št. 2, Cilja 2.2.1.1: Zmanjšanje števila brezposelnih Romov in povečanje njihove zaposljivosti, iz Nacionalnega programa ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2021-2030.

II.II Predlogi zakonodajnih sprememb za zaščito otrok v težavnih socialnih okoljih

K doseganju navedenih ciljev bo pripomogel paket predlogov zakonodajnih sprememb županov občin Novo mesto, Brežice, Škocjan, Semič, Metlika, Črnomelj, Ribnica, Trebnje, Šentjernej, Kočevje in Krško, namenjenih reševanju problematike otrok iz težavnih socialnih okoljih, kamor se uvršča tudi problematika v romskih naseljih. V lanskem letu je bil paket zakonodajnih sprememb poslan pristojnim v državni zbor v želji, da bo katera od poslanskih skupin razumela kritičnost situacije v JV Sloveniji in Posavju ter ga predlagala za uvrstitev na dnevni red sej Državnega zbora. Ker se to ni zgodilo, so na letošnjem srečanju v Brežicah sklenili, da bodo v zakonskem roku 60 dni (do 14. 7. 2023) zbrali potrebnih 5000 podpisov volivcev in predlog v DZ vložili sami.

Predlagajo se spremembe štirih zakonov - Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Zakona o socialnovarstvenih prejemkih, Zakona o urejanju trga dela, ter Zakona o voznikih. S predlaganimi spremembami zakonodaje, ki so nastale ob sodelovanju stroke, bi posegli na področja socialne politike, trga dela, voznških dovoljenj in izobraževanja ter reševali nekatere

aktualne izzive neperspektivnega vključevanja v družbo posameznikov, in še posebej otrok, iz socialno problematičnih okolij, kamor se uvršča tudi problematika v romskih naseljih.

Pri *Zakonu o socialnovarstvenih prejemkih* bi spremembe v primeru neobiskovanja osnovne šole pomenile nedenarno izplačilo socialne pomoči, enako bi veljalo v primeru zapadlih dolgov do javnih subjektov oziroma države ali občine. V *Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih* se spremembe prav tako nanašajo na izplačilo otroškega dodatka »v naravi« v primeru neobiskovanja osnovne šole in njegovo znižanje za tretjino po zaključeni osnovni šoli v primeru ne vključitve otroka v nadaljnje šolanje. *Zakon o urejanju trga dela* bi dopolnili s poenostavljenim izbrisom iz evidence brezposelnih po kršitvah obveznosti, podaljšanem maksimalne vključenosti posameznika v javna dela iz dveh na štiri leta in napotitvijo brezposelne osebe na delo, v *Zakonu o voznikih* pa predlagajo uvedbo pogoja za opravljanje vozniškega izpita z devetletnim obiskovanjem osnovne šole in zaključenim sedmim razredom osnovnošolskega programa.

Predlagamo, da občinski svet podpre sprejem predlaganih zakonodajnih sprememb.

III PREDLOG SKLEPOV

Občinski svet Mestne občine Novo mesto sprejme naslednja sklepa:

- 1. Občinski svet Mestne občine Novo mesto poziva vse državne organe, da aktivno pristopijo k izvajanju Nacionalnega programa ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2021-2030, v katerem sta tudi Ukrep št. 1, Cilj 1.2.2.1: Redno sodelovanje romskih otrok v učnih procesih in zaključena osnovnošolska izobrazba ter Ukrep št. 2, Cilj 2.2.1.1: Zmanjšanje števila brezposelnih Romov in povečanje njihove zaposljivosti.**
- 2. Občinski svet Mestne občine Novo mesto podpira sprejem predlogov sprememb zakonodaje s ciljem reševanja problematike otrok iz težavnih socialnih okolij.**

Pripravila:

Ivica Menger, l.r.
višja svetovalka za šport in mladino

dr. Jana Bolta Saje, l.r.
direktorica